

ԻՐԱՆԻ ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԸՆՏՐԵՅ ԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ԹԵՏՐԱՆ, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ)- Իրանի նոր խորհրդարանը Երեքշաբթի օր ընտրեց իր նախագահը, որ վերջինս լեղափոխական կրօնաւոր մըն է: Մենտի Քառուպիի թեկնածուները ընդդիմութեան չբարեկամ: Անոր ընտրութիւնը դրական երեւոյթ կը նկատուի, որովհետեւ կանխարգիւծը ընտրապայքար մը բարեկարգչական ճակատի շարքերէն ներս:

Չախաղոյմեան Քառուպի 186 քուէ ապահովեց 290 երեսփոխանէ կազմուած խորհրդարանին մէջ: Վարչապետը Երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, իսկ կարգ մը արժանաւոր պարագ կը մնան, որովհետեւ անոնց ճակատագիրը պիտի ճշդորէ մասնակի ընտրութիւններով:

Իրանի նոր խորհրդարանը, որուն մէջ բարեկարգչական ճակատը մեծամասնութիւն կը վայելէ, իր նստաշրջանը բացաւ անցեալ Եարաք օր: Կը նախատեսուի, որ նոր խորհրդարանը պիտի նպաստէ նախագահ Մոհամէտ Խաթեմիի բարեկարգումներու իրագործմանը՝ քաղաքական եւ ընկերային գեոմիկ վրայ: Դէտեր, սակայն դիտել կու տան, որ խորհրդարանին իսկական դերակատարութիւնը եւ նախագահին ծրագիրներու անոր զօրակցութիւնը փորձաքար պիտի պարունուի, երբ քուէարկութեան դրուին բաւական յուրջ նկատուող հարցեր: Այդ քուէարկութեան արդիւնքն է, որ ցոյց պիտի տայ, թէ բարեկարգչական ճակատը որքան կշիռ կը ներկայացնէ պահպանողականներուն դիմաց:

Ընտրութեան անմիջապէս ետք, Քառուպի յոյս յայտնեց, որ ապագային միութեամբ պիտի կարենան ծառայել իսլամական լեղափոխութեան եւ Իմամին (Խոմէյնի) սկզբունքներուն: Ան քսաւ նաեւ, որ խորհրդարանը պէտք է ընդառայէ ժողովուրդին, ղեկավարութեան եւ իսլամական կառոյցի պահանջներուն՝ յաւակն գործակցելով նաեւ Խաթեմիի կառավարութեան հետ:

Նախագահին նորարար: Մոհամէտ Ռեզա Խաթեմի, որ թե՛ իրանի ընտրութիւններուն մեծագոյն յաղթանակը ապահոված էր, խորհրդարանին մէջ որեւէ դիրքի համար թեկնածութիւն չներկայացուց: Ռեզա Խաթեմի Երկուշաբթի օր յայտարարած էր, որ արմատական բարեկարգումներու զօրավիճակ կանգնող իր ճակատը հետո պիտի մնայ այս ընտրութիւններէն՝ ինուսփելելու համար աւելի մեղմ բարեկարգչականներու հետ ձեւաւորուել մը: Ան շեշտած էր, սակայն, որ ոչ որ ըլլայ խորհրդարանին նախագահը պէտք է խօսի ժողովուրդին անունով, որովհետեւ իրանցի ժողովուրդը իր կամքը արտայայտած է երեսփոխական ընտրութիւններուն, հետեւաբար, պէտք է յարգել անոր կամքն ու պահանջներուն գոհացում տայ:

ՌԵՔՆՈՒՄԻՆ ԹԵՏՐԱՆԻ ՄԷՋ

Չորս ուսուցիչներ պայթեցան Թեհրանի մէջ լեղափոխական պահակազույնի կեդրոններէն մէկուն մօտ, հաղորդեց պատմաբան Կարանի կայանը: Ընդդիմադիր Մուհամմադին իրաւ շարժումը ստանձնեց գործողութեան պատասխանատուութիւնը:

Միջազգայն տեղի ունեցած է Երկուշաբթի գիշերը: Անցորդ մը վիրաւորուած է, երբ փորձած է արգիլել փախուստը երկու կասկածելի անձերու, որոնք ենթադրաբար կատարած են գործողութիւնը: Պատկերասփիւղի հաղորդումը յայտնեց նաեւ, որ յարձակումը գործողները իսլամական շատրքը հազած էին:

ԹՈՒՐԻՔԻՆ ԵԳԷԱԿԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ ԼՈՒԾԵԼԸ ՏԱԿԱԻՆ ԿԱՆԻԱԶԱՍ Է

Կ'ԸՍԷ ՊԻՇՏՊԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Թուրքիոյ պաշտպանութեան նախարար Սապահաթ-Ֆիլին Չաքմաքոյլու յայտնած է, թէ տակաւին շատ կանխահաշիւ երկրին Եգիպտոսի բանակը յուճեցուց: Հակառակ Ցուրենաստանի հետ վերջերս արձանագրուած ձեռնհասին:

Կարելի չէ որոշել, թէ այլեւս սպառնալիք գոյութիւն չունի՝ «պարզապէս մեկտարի ունենալով կարճ տեւողութեան վրայ յուճեցումը կամ բարեկամութեան նշաններ», քսած է ան Երկուշաբթի օր, պատկերասփիւղով «ԵՆ. Թ. Վ.» կայանին:

Թրքական ծովուծին նախկին մէկ հրամանատարը անցեալ շաբաթ մամուլին խողովակով ծրագրորեն մասին խօսած է՝ յարուածութիւնը թեթեւցեցուց համար: Այդ ծրագրորեն կարգին, ան ակնարկած է Եգիպտոսի բանակը, զոր Աթէնք հակալուծական ուժ կը նկատուի, աստիճանաբար կ'ըմտեցուի հարցին:

Սպայկոյտը աւելի ուշ մերժած էր այս գաղափարը, սակայն կ'ենթադրուի, թէ ծովակալ Կիւլփէն էրքայա անոր գիտակցութեամբ եւ նոյնիսկ հաւանութեամբ արտայայտուած է:

Չաքմաքոյլու կառավարական ընկերակցութեան ազգայնական թեւին կը պատկանի:

(ՌՈՅԹԸՐԸ)

ԵԱԿ ՊԻՏԻ ԵԱՐՈՒՆԱԿԷ ՕԺԱՆԴԱԿԵԼ ՏԱՃԻԿԻՍՏԱՆԻ

ՏՈՒՇԱՆԿԷ, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ)- ԵԱԿ պիտի շարունակէ օժանդակել Եգիպտոսի խորհրդարանին Տաճիկիստանի 1992-93 թվականի ուճեցած քաղաքացիական պատերազմէն ետք ԵԱԿ-ի պատասխանատու Պեհրաբ մէջ, յայտնեց ԵԱԿ-ի պատասխանատու Պեհրաբ Ֆերրերո - Վալտեր Երեքշաբթի օր:

Ան կը խօսէր Տաճիկիստանի մէջ, Եգիպտոսի Իմամ-Ի Ռախմոնովի հետ տեսակցութեան մը ետք:

Ֆերրերո - Վալտերը ձեռնարկած է Կերոնական Արիա շրջապատի մը: ԵԱԿ յաճախ քննադատած է շրջանը, ըսելով, որ անոր ղեկավարները կը մերժեն իշխանութիւնը աւելի հաւասար ձեռով տարածել եւ թափ տալ շուկայի արեւելումով բարեկարգումներու:

Ֆերրերո - Վալտերը Երկուշաբթի օր Պարզմենիստան այցելած էր: Ան պիտի այցելէ նաեւ Թագախոստան եւ Ուզպեքիստան:

ՀԱՅ ՄԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՐՉՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

- ԵՐԳ
- ՊԱՐ
- ԹԱՏՐՈՆ

Տեղի կ'ունենայ այսօր՝ Չորեքշաբթի, 31 Մայիս 2000, երեկոյան ժամը 7:30ին, «Յովհաննէս Պողոսեան» թատերաբարանին մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ՏՈՍՍՈՎ

ՓՈՒԹԻՆ ՆՊԱՏԱԿ ՉՈՒՆԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿԵԼՈՒ

ՄՈՍԿՈՒՍ, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ)- Ռուսիոյ նախագահ Վլատիմիր Փութին Երեքշաբթի օր յայտնած է, թէ Ռուսիան վարչական եօթը շրջաններու բաժնելու իր ծրագրին նպատակը լայնածիր երկրին մէջ օրէնքի իշխանութեան հաստատումն է եւ չի նպատակադրեր տեղական կառավարութիւնը խեղդել:

Փութին կը ներկայացնէ Քաղաքները:

Իրենց իրաւասութիւնները ամէն գնով պահպանելու ուղի շրջանային ղեկավարներուն դիմադրութիւնը նախատեսելով. Փութին ըսած է, թէ իր քայլը պիտի նպաստէ Մոսկուայի եւ Ռուսիոյ ընդհանրապէս աղքատ 89 շրջաններուն միջեւ հաղորդակցութեանց աւելի հեզաստի ընթացքին:

Փութին կը խօսէր Կրեմլինի պատուիրակ զօրավար Վիքթոր Քալպանցի իր նոր շրջանի տեղական ղեկավարներուն ներկայացումը ընթացքին: Քալպանցի յանձնարած է տագնապալի Հիւսիսային Կովկասի շրջանը, որ կ'ընդգրկէ ըմբոստ Չեչենիան եւ Տալստանը:

Փութին խոստացած է երկրին մէջ կարգ ու կանոնը վերահաստատել: Անոր ծրագրի ներս մաս կը կապուի նաեւ նախագահին աւելի մեծ իրաւասութիւններ տալ՝ կառավարչներ պաշտօնակրելու եւ պանտը պրելու Ռուսիոյ Դաշնակցային Խորհուրդին անդամակցութեան հարցին:

Ռուսիոյ Պետական Տումայն այս ծրագիրները պիտի քննարկէ Չորեքշաբթի օր (այսօր) Տումայի նախագահը՝ Կենատի Սելեյնիով: Երեքշաբթի օր թղթակցներու յայտարարութիւնները կարծիքով խորհրդարանը առաջին իսկ ընթերցումէ մը ետք անոնց հաւանութիւն պիտի տայ:

Ան ըսաւ, որ եթէ ասիկա տեղի ունենայ, երկրորդ ընթերցումը կարելի է կայացնել համար. ընդգծած է նախագահը:

Միւս կողմէ, Վատիկանի ղեկավարները ըսած են, որ միւս կողմէ Ռուսիային Կովկասի մէջ ռուսական դաշնակցային ուժերու հրամանատարն էր, օգտակար ղեկավար մը պիտի ըլլայ հաւանաբար:

Տրջանային ղեկավարները, որոնք կ'ուսնան ամէն գնով իրաւասութիւններ տալ՝ կառավարչներ պաշտօնակրելու եւ պանտը պրելու Ռուսիոյ Դաշնակցային Խորհուրդին անդամակցութեան հարցին:

Տրջանային ղեկավարները, որոնք կ'ուսնան ամէն գնով իրաւասութիւններ տալ՝ կառավարչներ պաշտօնակրելու եւ պանտը պրելու Ռուսիոյ Դաշնակցային Խորհուրդին անդամակցութեան հարցին:

Տրջանային ղեկավարները, որոնք կ'ուսնան ամէն գնով իրաւասութիւններ տալ՝ կառավարչներ պաշտօնակրելու եւ պանտը պրելու Ռուսիոյ Դաշնակցային Խորհուրդին անդամակցութեան հարցին:

ՍԱՏՏԱՄ ԵՌԻԿՈՍՒԼԱԻՈՅ ԳՈՐԾԱԿՅԵԼՈՒ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ

ՊԱՂՏԱՏ, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ)- Իրաքեան շաբաթերը մը Երեքշաբթի օր հաղորդեց, որ Պաղատար աշխարհակր կը քանի ՄԱԿի հեղինակները հազար իրանցի զաղրակներէն:

«Ռաֆիքիլին» շաբաթաթերթը արեւցոյց, որ Պաղատար ՄԱԿի զաղրակներով զբաղող զորակազմներէն կը յառաջդիմէ ձեռնարկել Իրանի հեղինակները կարելի ըլլայ դիտարկել զաղրակներուն կամատր քանակը: «Ռաֆիքիլին» կը գրէր նաեւ, որ զաղրակներուն մէջ մասը Իրանի հարաւային Ահուազ շրջանի մէջ աղողը արաքներէն է: Անոնք քրեական եղած էին 1980-1988ի Տոնի յաղթարկումը: Արաք զաղրակներուն կողքին կան նաեւ քիւրդ եւ յարաքի ծագում ունեցող զաղրակներ:

Միւս կողմէ, Իրաքի նախագահ Սադրամ Հիւսէյն կոչ ուղղեց Եուկոսալիոյ գործակցելու Պաղատարի հեղինակները ղեմ ղնելու համար Միացեալ Նահանգներուն եւ անոնց դաշնակցներուն: Սադրամ ըսաւ, որ երկու երկիրները մէկ խրատարի մէջ կը գրկուին եւ նոյն ճակատարարին կը մասնակցին: Սադրամ արեւցոյց, որ Իրաքի կեցողութեան ձեռնարկն է, երբ Եուկոսալիոյ զօրակազմը կը կանգնի: Պաղատար այս կեցողութեան կ'որոշեց, որովհետեւ Եուկոսալիոյ եւ իր լաւամիտ մէկ է:

Պաղատար եւ Պաղատար իսկ կաղեր ունին իրարու հեղինակները երկուսն ալ յաղթածով յաղթեցին երկուսն ալ երկուսն ալ միջազգային գերմի վրայ մեկտեսացուած են:

ԵԹՈՎՊԻԱ - ԵՐԻԹՐԵԱ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԼԺԷ, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ) - Եթովպիա եւ Էրիթրեա Երեքշաբթի օր անուղղակի բանակցութիւններու սկստան Այժիլ մէջ, երկու տարուան սահմանային պատերազմին վերջ տալու փորձի մը համար: Բանակցութիւններէն քանի մը ժամ առաջ, Ատիս Ապպալ յայտարարած էր, որ մասնակի կերպով կը հեռանայ Էրիթրեայէն, յայտնեցին բարձրաստիճան պաշտօնատարները:

Այժիթի պաշտօնատար մը ըսաւ, որ արդարութեան նախարար Ահմէտ Ռեւաճիա բանակցութիւններուն սկսաւ եթովպիական պատուիրակութեան հետ, որուն կը նախագահէ արտաքին գործոց նախարարը: Հանդիպումը դադարեց երբ չէ: Այժիթի պաշտօնատարը արեւցոյց, որ Ռեւաճիա անջատարար հանդիպումներ պիտի ունենայ երկու պատուիրակութիւններուն հետ:

Այժիթի, որ այս նստաշրջանին կը նախագահէ Ապրիլեան Միութեան կազմակերպութեան, կը հովանաւորէ Եթովպիոյ եւ Էրիթրեայի խաղաղութեան անուղղակի բանակցութիւնները, որոնք հաւանաբար երեք կամ չորս օր տեւեն:

ՔԼԻՆԹԸՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Լիզբոն, 30 (ՌՈՅԹԸՐԸ) - Մ. Նահանգներու նախագահ Պիլ Բլինթըն Երեքշաբթի օր Փորթուգալ հասաւ՝ մէկ շաբթուան եւրոպական շրջապտույտի մը ծիրէն ներս, որուն ընթացքին ան պիտի այցելէ նաեւ Գերմանիա եւ Իտալիա:

Նախագահը տեսակցութիւններ ունեցաւ Փորթուգալի նախագահ Ճորձ Սամփայոյի եւ վարչապետ Անթոնիո Կուլթերիսի հետ:

Ան Չորեքշաբթի օր (այսօր) Լիզբոնի մէջ կայանալիք եւրոպական Միութեան Մ. Նահանգներ վեհաժողովին ներկայ պիտի գտնուի:

Վեհաժողովին երկու կողմերու ղեկավարները պիտի փորձեն անդրատարանեան առեւտրական լարուածութեան զարգացումը կասեցնել:

Ե. Միութեան առեւտրական հարցերու պատասխանատու Փաքալ Լամի, որ անցեալ Սեպտեմբերին ստանձնած է իր պաշտօնը, փորձած է առեւտրի մարզին մէջ գոյութիւն ունեցող բանակցութեան վերամտածանքը նուազեցնել:

Ե. Միութեան մէկ պաշտօնատար այս շաբաթ յայտնած է, թէ 15 անդամ հաշուող պլոքը որեւէ փոփոք չունի Մ. Նահանգներու հետ առեւտրական բանակցութեան թափ տալու:

ՈՒՐԱՆՆԱ ՎԱՉԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԵՆ ՌՈՒՍԱՆՈՍԵՐՈՒ ՀԵՌԱՅՈՒՄԸ

Արեւմտեան Ուրալիոյ Լվիվ քաղաքին մէջ հազարաւոր պայքարող պաշտպաններ երէկ ցոյց մը կատարած են, պահանջելով ռուսախօս բոլոր քաղաքացիներու Ուրալիոյ արտաքսումը եւ բողոքելու համար տեղացի յօրինողի սպանութեան դէմ:

Ինոր Պիլիպիլի այս ամսուան սկիզբը մահացու կերպով վիրաւորուած է ռուսախօս այցելուներու հետ բախումի մը ընթացքին:

Շուրջ 800 հազար բնակչութեամբ Լվիվ քաղաքը Ուրալիոյ պաշտպանական շարժումին սիրտը կը կապուի: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

Անկի ուշ, տասնեակ հազարաւոր ուրալացիներ ներկայ գտնուած են Պիլիպիլի յուրաքանչիւր օր: Երէկ բազմաթիւ ցուցարարներ պահանջած են, որ ռուսականութեան եւ սպանութեան ուժերուն մաս կապուող ռուսախօս բոլոր քաղաքացիները պաշտօնակրելու:

(ՌՈՅԹԸՐԸ)

</

ԱԶԳՊԷՅՅԱՆԻ «ԶԱՐԶԱՐԱՆՔԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ»

ՄԱԿ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԲԱՅԱԾ Է ԱԶԳՊԷՅՅԱՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲՈՆԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ԸՈՒՐՁ: ՍԱԿԱՅՆ «ՊԵՏԱԿԱՆ ԶԱՐԶԱՐԱՆՔԻ» ԶՈՏԵՐԸ ՉԵՆ ՅՈՒՍԱՐ, ՈՐ ԶԻՐԵՆՔ ԶԱՐԶԱՐՈՂՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ԱՐԳԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ ԲԵՐՈՒԻԼ:

Ազգերիական բանտերում մեջ իր դեմ գործադրում սարսափելի չարչարանքները տակալին չմոռացած՝ էլեյին Պենիտենտի կը պայքարի իր իրաւունքներու վերականգնման համար: Նախագահի անձնակազմի նախկին պաշտօնատար Պենիտենտի ձեռքադրուցեալ Մարտ 1995-ին պետական ծախող բաղաձայն էտը: Ան մաս կը կազմէր 37 հոգիէ բաղկացած այն խումբակին, որ կը մեղադրուէր փոխ նախարար Ռոշան ձաւատովի գլխաւորութեամբ պետական նարուածը կազմակերպելու յանցանքով:

Պենիտենտի համաձայն, հարցաքննութիւններու ընթացքին ինք եմբարկուած է իռշտանգումի, որուն պատճառով չախախտուած են իր ոտքերուն ոսկորները: Ելելտարական ցնցումի սպառնալիքին տակ ան ստիպուած խոստովանած է եւ անմիջապէս բանտարկուած:

Սակայն Պենիտենտի կրնայ բախտաւոր նկատուիլ: Ան ազատ արձակուած է Մարտ 1996-ին, որմէ ետք սկսած է իր պայքարը՝ զինք չարչարողները պատասխանատուութեան կանչելու ուղղութեամբ: Սակայն 37-ի հարցով միւս բանտարկեալները կը մնան արգելափակուած եւ շատ քիչ յոյս ունին ազատ արձակուելու:

Մինչեւ 1996 ոստիկանութեան բռնութիւններէ տուժածները կը փորձէին լուս մնալ, յոյս ունենալով, որ ատիկա կրնայ նուազապէս իրենց պատիժին մեղմացման, մինչ բանտարկեալներուն ազգականները կը վախճանին, որ պաշտօնական մարմիններուն յղած իրենց բողոքները կրնան բացասական ազդեցութիւն ունենալ: 1996-97-ի ձմեռական դատավարութիւնները սարսափելի վկայութիւններու դուր բացին: 37-ի դատավարութեան յաջորդեց «զօրավարներու դատարկութիւնը», պետական հարուստի այլ փորձ մը, որուն մասնակցելու համար մեղադրուեցան պաշտպանութեան փոխ նախարար եւ այլ զինուորականներ:

Երկու դատավարութեան ընթացքին ալ մեղադրեալները բողոքեցին, որ եմբարկուած են բռնարարներու: Զինուորականներ, լրագրողներ եւ առեւտրականներ, որոնք նախքան դատավարութիւններ ոչ մէկ կապ ունեցած էին իրարու հետ, դատարանի առջեւ նմանօրինակ վկայութիւններ տուին չարչարանքներու տեսակներուն եւ գործադրուած միջոցներուն մասին:

«Զօրավարներու դատարկութեան» հարցով 21 մեղադրեալներէն 19-ը կը պլոնէին, որ չարչարանքներու եմբարկուած են: Նմանօրինակ վկայութիւններ տուին նաեւ 37-ի հարցով 25 մեղադրեալներ եւ նախկին վարչապետ Սուրաթ Հիւսէյնովի դատավարութեան ընթացքին 30 վկայներ: Հիւսէյնովի դատաւարութեան ցմամբ բանտարկութեան շնորհիւ մեղադրուած Մարտ 1994-ի պետական հարուստի մասնակցելու մեղադրանքով:

Իշխանութիւնները նկատեցին, որ այս ամբաստանութիւնները մտահոգիչ են, որովհետեւ անոնք ամբողջութեամբ կը նակասէին Ազգային Կոնգրէսի կողմէ ընդունուած միջազգային համաձայնագիրներու եւ պետական օրէնքին:

Մանօթ Է, որ Ազգային 1996-ին վաւերա-

ցուց Չարչարանքի եւ այլ բռնարարներու, Ան-մարդկային եւ Նուաստացուցիչ Վերաբերմունքի եւ Պատիժի Միջազգային համաձայնագիրը: Վկայութիւնները կը նկարագրէին միջնագրեան չարչարանքներու տարբեր ձեւերը: Հարցաքննողները ձեռքադրուածները կը պահէին անմարդկային պայմաններու մէջ՝ գանձող պահելով ցուրտ խոնակ եւ առանց մահնակալի խոցեցում մէջ: Հարցաքննութիւնները տեղի կ'ունենային ամբողջ օրուան ընթացքին՝ զրկելով մեղադրեալները քննալէ:

Ֆիզիքական տանջանքներուն մաս կը կազմէին՝ գլխու եւ ներքաններու զօրաւոր հարուածը, բազուկներու, ոտքի կամ թեւի ոսկորներու կոտորում, ինչպէս նաեւ՝ ակնջներու իջկոտորակ հոսանք միջոցով, հիւսնի բանտարկեալները բռնակալան ինքնաբերական մարտի վրայ ծխախոտ մարել եւ այլն: Հոգեբանական ճնշումներուն մաս կը կազմէին՝ ազգականե-

րու ձեռքադրում, մեղադրեալներու կնոջ կամ դստեր բռնաբարում, նոյնիման մեղադրեալի բռնաբարում կամ այլ բանտարկեալի մը չարչարումը անոր ներկայութեան:

Իստաբաններուն մէջ մեղադրեալներու վկայութիւնները փաստելու փորձերը մեծ մասամբ ձախողութեան կը մատուցէին: 37-ի հարցով 25 մեղադրեալներէն միայն հինգը եմբարկուեցան բռնակալան քննութեան: Այս հինգէն միայն երեքին համար զեկուցուեցաւ, որ կոտորուած ոսկորներ ունին, սակայն անելի ուշ դատախազը մեղադրեալներու վրայ փաստը այն հիմնաւորումով, որ մեղադրեալները կրնան զիմագրուել այս ցուցերը, որովհետեւ անոնք նախապէս մաս կազմած են ոստիկանութեան յատուկ ծառայութիւններու: Երբ նախկին վարչապետը մեղադրուեցաւ, որ ինք հարուած ստացած է գլուխէն, դատախազը մեղադրեալները վկայութիւնները, նշելով, որ վերջերը յառաջացած են նոյնիման մեղադրեալին միջո-

ԱԶԳՊԷՅՅԱՆԿԱՆ ԲԱՆԱԿ ԾԻԶԻՔԱԿԱՆ ՎԱՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մինչ ազգայնական բանակը զօրակոչ կը յայտարարէ, ծնողներ կը փորձեն խնայողաբար հաւաքած գումարներով «զնե» իրենց զաւակներու զինուորական ծառայութիւնը: Առողջ երիտասարդի մը զինուորական ծառայութիւնը կարելի է գնել 1500ԷԳ 2000 ամ տոլար կաշառով՝ զայն նկատելով «անատակ» զինուորական ծառայութեան համար:

Միւս կողմէ, սակայն շարքերը կ'ամբողջանան այն զինուորացիներով, որոնք իրապէս յարմար չեն զինուորական ծառայութեան համար: Ազգայնականի բանակին մէջ նկատուած են գունակոտորութեան միջոցով ստացուած եւ մտային անհասարակը ռուբեցնել տառապիղ զինուորներ:

Ազգայնականի մարդկային իրաւունքներու պաշտպան կազմակերպութիւններ որոնք ան ծնողներու կողմէ յղուած բողոքագիրներով, որոնք հիւանդ զաւակները զինուորական ծառայութեան կը կանչուին եւ կարգ մը պարագաներու, անելի ուշ, ազատ կ'արձակուին առողջական վատթարացած վիճակին պատճառով:

Վերջերս Ազգայնականի պատկերասփիւռի «Է. Է. Է. Է.» կայանէ հարցազրույցի մը ընթացքին Ազգայնականի պաշտպանութեան նախարար Սաֆար Ապիե խոստովանեցաւ, որ բանակին մէջ զոյրութիւն ունի այս հարցը: Ան նաեւ ըսաւ, որ զինուորներուն մէջ տարածուած է թոքախոտ եւ անբարատ սննդառութիւնը:

Ալի Ճիւնտրով Հոկտեմբեր 1998-ին իր շըր-

ջանի զինուորական բռնակալ խորհուրդին կողմէ անատակ նկատուած էր զինուորութեան համար՝ Մեծեմիթի (ուղեղամաշկի բորբոքում) ախտաճանաչման պատճառով: Սակայն չորս ամիս ետք, զօրակոչով որոշուած թիւը ամբողջացնելու նպատակով, ճոյն բռնակները մեղադրուեցան, որ ան առողջ է եւ կրնայ զինուորագրուիլ: Օգոստոս 1999-ին անոր առողջական վիճակը վատթարացաւ եւ զինուորութեան ազատ արձակուեցաւ: Ճիւնտրով տակալին բռնակալան խնամքի տակ կը գտնուի:

Վիսչեսլաւ Լիսաչենցո լուսնոտութեան հիւանդութեան անցեալ ունեցած էր, սակայն ծառայութեան կանչուեցաւ: Մահալուծութեան ընթացքին անոր մայրը վատթարացաւ, որուն պատճառով ան հոգեկան անկում ապրեցաւ եւ զօրանցէն փախուստի դիմեց:

Լիսաչենցո ձեռքադրուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ, սակայն բանտին մէջ անոր առողջական վիճակը վատթարացաւ: Դատարանը որոշեց զայն ազատ արձակել, սակայն որոշումը տակալին չէ գործադրուած:

Չամին Կահիե, ընդդիմադիր «Ազատիկ» թերթի թղթակցի ընդ, կը նկատէ, որ ինք զինուորական վրէժնորութեան մը գործ է: Հակառակ իր տկար տեսողութեան, Կահիե Դեկտեմբերի 1998-ին ծառայութեան կանչուեցաւ: Նախքան բանակ մեկնելը, ան կարգ մը յօդուածներ գրած է բանակայիններու թշուառ պայմաններուն մասին, որոնք կարգին՝ «Անօթի զինուորներ եւ պարտա զօրավարներ» խորագրով յօդուած մը, որ կը

ցով: Սակայն դատախազը որեւէ բացատրութիւն չտուաւ, քէ ինչու անոր զլացուած է բռնակալան ինքնաբեր:

1996-ի աշնան, երբ Ազգայնական Եւրոխորհուրդին անդամակցելու դիմում ներկայացուց, նոր լույսեր ծագեցան, որ բանտարկեալներուն նկատմամբ վերաբերմունքը կրնայ բարելաւուիլ: Ներքին գործոց եւ արգարադատութեան նախարարութեան, ինչպէս նաեւ դատախազութեան կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը սկսաւ քննչական այցելութիւններ կատարել բանտերու մէջ: Այցելութիւններուն իբրեւ արդիւնք, բանտարկեալները պաշտօնագրկուեցան եւ մարդու իրաւունքներու ոտնահարման բազմաթիւ պարագաներ արձանագրուեցան: Հիմնական միջոցներ որդեգրուեցան բանտերուն պայմանները բարելաւելու ուղղութեամբ եւ բողոքներուն թիւը զգալիօրէն պակսեցաւ:

Ամենայնգէպս, բանտային չարչարանքի դեմ ՄԱԿ-ի յանձնախումբը, որ կը քննարկէ Ազգային Կոնգրէսի բանտերուն մասին նախկին բողոքագիրները, մտահոգութիւն կը յայտնէ, որ ոստիկանութեան բռնարարները տակալին տառածուած երեւոյթ են: Անիկա նաեւ նկատելի կուտայ, որ Ազգայնական մէջ չարչարանքի սահմանումը կը մնայ անլստալ: Անտաքացիները մարդու իրաւունքներու ոտնահարման պարագաները ճշդելու փորձերը: Յանձնախումբը կը նշէ, որ իշխանութիւնները կը թերահան բողոքագիրներու հետապնդման ուղղութեամբ եւ դատարկները ազատ են ըստ իրենց հանցողութեան անպարտ նկատել չարչարանքներ գործադրած ըլլալու յանցանքով ամբաստանուած ոստիկանները:

ԻՍԼԱՄ ԿԱՄԱԿՈՐՆԵՐ ԿԸ ՀԱՄԱԼՐԵՆ ԶԵԶԻՆ ՈՒՏԵՐԸ

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԹԱԼԵՊԱՆՆԵՐՈՒՆ

Զեչկն ղեկավարներ յայտնած են, որ օտար երկիրներէ հարիւրաւոր իսլամ կամաւորները միացած են իրենց գինեալներուն՝ գրաւեալ շրջաններու ազատագրման նպատակով նախապատրաստուող յարձակումին համար: Զեչկն հրամանատար Շամիլ Պասաեւ նաեւ յայտնած է, որ չեչկն գինեալներուն միասնաբար նպատակով նոյալ - Եւրոթ հասած են Տաղստանէն 120 ուսահայներ, ինչպէս Կապուսի 150 կամաւորներ՝ գինեալ «Սիլվիլը» տիպի հրթիռներով:

Միւս կողմէ, Ռուսիոյ բանակի սպասարկութիւնները հաղորդած են, որ շուրջ 400 մուսուլմաններ, որոնց կարգին Կապուսիներ, համարմուրուած են Վրաստանի սահմանին մօտակալ խաբիսի մը մէջ: Պաշտօնական թիֆլիս հերքած է այս լուրը: Միջազգային յարաբերութիւններու հարցերով Վրաստանի կառավարութեան բանբեր Լեւան Ալեքսիձէ ըսած է, որ Վրաստան կը յարգէ Ռուսիոյ հողային ամբողջականութիւնը եւ պիտի չի թնոյալուի, որ իր հողերը սպառնալուծուին այլ պետութեան մը զէժ ապօրինի գործողութիւններու համար:

Սակայն, հակառակ այս պնդումներուն, նոր կամաւորներու հոսքը կը շարունակուի: Ռուսիոյ գաղտնի սպասարկութեան ազդեցութեամբ Մասխատովի, Պասաեւի եւ իմիր իսլամապի գլխաւորած գինեալները կը գնահատուեն շուրջ 3000 հոգի: Ռուսիոյ բանակը մտահոգ է մասնաւորաբար դաշտավայրերու մէջ ըմբոստ գինեալներու ու-

թերու կեցողութեան: Տեղական միլիցիաները գինեալների հոգած են: Ռուսամէտ չեչկներ, որոնց ղեկավարներն էին տխրահաշակ Եամատեւ եղբայրները, որոնք անցեալ Դեկտեմբերին կուտորմէսը յանձնեցին ռուսական ուժերուն, արդէն ռուսական բանակին յանձնած են մեծ քանակութեամբ գինեալներ, ինչպէս՝ հակահրատայային հրթիռներ, զնդայիրներ, 80 մմ. հրատանդեր եւ ձեռնառուներ:

Ռուսիոյ գաղտնի սպասարկութիւնը մեծ ճիգ կը թափէ օտար երկիրներէ իսլամ կուտողներու հոսքը կասեցնելու ուղղութեամբ: Իսլամ կամաւորները երկու դերակատարութիւն կրնան ունենալ. Անոնք ոչ միայն կրնան նպաստել մարտական գործողութիւններու, այլեւ կը բարձրագրեն չեչկն գինեալներու կորույթը: Կամաւորներու գործառնալը նախաձեռնող եւ գործադրող կասակներին միջազգային կազմակերպութիւնները մօտէն կը հսկուին Ռուսիոյ ծառայութիւններու կողմէ: Հիմնական դերակատարները կը նկատուին թալիկի ժամաթը, որ Աֆղանիստանի եւ Պոստիոյ մէջ գինուորական փորձառութիւն ունեցող վրացիներուն հաւաքագրմամբ կը զբաղի, իրական Ասպաթ ալ Անսար ծայրայեղական կազմակերպութիւնը, Եմէնի Իսլամ շարժումի արմատական թեւը, ինչպէս նաեւ՝ սկուտացի աքսորեալ Ուսամա պըն Լատիֆը: Մոսկուան նաեւ կը հաւատայ, որ թիկուսները աշխատանքներուն մէջ իր սօսնդակութիւնը կը ցուցաբերէ Ազգայնականի Գործ Գայլեր շարժումը: Տաղստա-

նիներին գործող նախարարութեան պաշտօնատար Ռաշիտ Իսաեւի համաձայն, անելի քան 100 չեչկն վիրաւոր գինեալներ կը բուժուին Պաքուի հիւանդանոցներուն մէջ:

Ռուսներուն լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ չեչկն ըմբոստներու շարքերուն մէջ սլաւներու ներկայութիւնը: Անոնք մեծ մասամբ ուրբանացի ազգայնամուրներ եւ Ռուսիոյ բանակէն հեռացուած նախկին գինուորականներն են: Ռուսիոյ ապահովական ուժեր կը յայտնեն, որ անցեալ ութ ամիսներու ընթացքին ձեռքադրուած են շուրջ 1500 վարձկաններ, որոնք կ'ուղչին Ուրբանիայէն Չեչենիա անցնելու:

Յորդանան ծնած չեչկն հանրածանօթ ըմբոստ գինեալներն 30ամեայ Իպն Ուլ իսլամա, նախքան Կովկաս հասնելը, ութ տարի կուտուած է Աֆղանիստանի եւ Տաճիկիստանի մէջ: Ինքզինք անձնամթերի նկատող իսլամա րոյրին ուշադրութիւնը գրաւեց, երբ Ապրիլ 1998-ին Շամիլի գլուխ մօտ անակնկալ յարձակում գործեց ռուս գինուորներուն վրայ՝ սպանելով 223 գինուոր եւ 28 սպայ: Իսլամա վիրաւորուած է երեք անգամ՝ ստամոքսի ստացած ծանր գնդակէ, ականէ մը եւ ձեռքին մէջ պայթած ձեռնառումը մը: Իսլամա փարձկան գինեալները կու գան պանագան շրջաններէ: Փրանսացի եւ փրիկիցի ծրուող ծնած Մաստու իլ Պէնին կ'ուսանէր Լոնտոնի մէջ, երբ միացաւ իսլամական շարժումներու: Էլ Պէնին պոստիացի եւ ալճերիացի վարձ-

կաններուն հետ սպանուեցաւ Շամիլի մտակայքը: Եմէնէն Տեմաթալ Ապու Օպլտա կուտուած է Աֆղանիստանի եւ Պոստիոյ մէջ: Օգոստոս 1999-ին ան Տաղստան հասած է: Ապու Օպլտա սպանուեցաւ արձակագէնի մը կողմէ:

Ոմանք կը մարդուին Չեչենիա հասնելի ետք, ապա ուղղակիօրէն կը ղրկուին յաւաքաչափ զորքեր: Սկուտական Արաբիայէն Տեմաթալ իսլամ Մաստանի Հոկտեմբեր 1999-ին Չեչենիա հասաւ: Ան գինուորական ոչ մէկ փորձառութիւն ունէր: Չորս ամիս ետք Մաստանի սպանուեցաւ Սերգէն-Ետրիթ շրջանի մէջ:

«Ժիլուստ Զիչիլիոյ մէջ» խորագրով հրատարակութեան համաձայն, կամաւորները կը կուտուին, որովհետեւ իսլամական պետութիւններ կը թեւրանան իրենց ուժը եւ պաշտպանութեան պիտուէն Չեչենիոյ տագնապի յուժման յատկացնելու մէջ: Կամաւորները չեն կուտուի դրամի համար: Անոնց մեծամասնութիւնը հարուստ ընտանիքներէ կու գայ:

1994 - 1998-ին իսլամապի կողմէ հիմնադրուած Չեչենիոյ իսլամական վարչակարգը կը ֆինանսաւորուի օտար երկիրներու տրամադրած օժանդակութիւններով եւ նպաստներով: Ռուսիոյ գաղտնի սպասարկութիւնները վերջերս յայտնեցին, որ կրցած են իսլամական Ալ Հաւաթէն միջազգային կազմակերպութեան կողմէ սփռուած ռատիոյ գաղտնի պատգամ մը վերածանել, որ կը հաղորդէր, թէ շուտով Չեչենիա պիտի հասնին «Ար. Փլ. Ժլ.» տիպի հրթիռներ, գնդակներ, արձակագէնի հրացաններ, հագար ոսկոր եւ 500 փամփչատարքի բաճկոն:

ԱԼԵՔՍԱՆԵՐ ՎՈՐՈՒՆԻՆ
Պարտապիղք՝ Ա. Տ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ

Մինչ ամբողջ աշխարհի մէջ ամէնէն մեծ համալսարանները իրենց գրաւը կը դնեն *Ինթերնետի* ճամբով հեռակայ կարգով դասաւանդումի գարգացման վրայ, ընթացող բանավեճերը կը բնակարկեն միայն այս մեթոտից մանկավարժական երեսները: Սակայն 20րդ դարու սկիզբը հեռակայ կարգով ուսուցումի դրուփիւնը փոշի եկած եւ կորսնցուցած էր իր հմայքը: Այսօր կը թուի, թէ առեւտրական «ջերմ» դարձեալ կը բարձրանայ: Արդեօ՞ք դասաւանդումի այս ձեւը անգամ մը եւս անկումի պիտի մատնէ համալսարանները:

«Աճ, որ անցեալը չի յիշեր, դատապարտուած է զայն կրկնելու»

ՇՈՐՏ ԱՆՆՁԱՅԱՆԱ

Ինքրիւնը չի գիտէ ետք հեռակայ կարգով ուսուցումը կրկին «մոյզեցնած» է: Համալսարանները այնտեղ կը տեսնեն «Ձևոյ դարու շուկան» եւ հսկայական ներդրումներ կը կատարեն ինքրիւնը կապեր հաստատելու համար, մասնաւորաբար՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Սակայն բարձրագոյն կրթութեան այլակերպումի այս պաշտպանները արդեօք ծանօթ են իրենց նախորդներու սնանկացման պատմութեան:

Նախքան համալսարաններ մուտք գործելը, հեռակայ կարգով դասաւանդումը ծայր առաւ իրրեւ առեւտրական նախաձեռնութիւն: Ամէնէն Հին հաստատութիւնները համար, մասնաւորաբար՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ, 1880ական թուականներու աւարտին: Անոր հիմնադիր Թոմաս Տոսթրոն հետագային ստեղծեց Հիւր ընդունելու Գործարարական Կոնգրեսը, որոնք նորածիյ այդ շուկային ամէնէն մեծ եւ սոկոուն կառույցները դարձան: Առեւտրական այս ընկերութիւնները վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստի մարզերուն մէջ արհեստագործ մակարդակի ձգտող անձերու համար էին: 1924ին անոնք կրնային պարծենալ, որ բարձրագոյն կրթութեան բոլոր հաստատութիւններէն շուրս անգամ աւելի մեծ թուով ուսանողներ ընդունած են: 1926ին սկսեալ Միացեալ Նահանգներու մէջ կը գործէին նման երեք հարիւր դպրոցներ, որոնց տարեկան եկամուտը 70 միլիոն ամ. տոյարէն աւելի էր:

Ինչ կը վերաբերի ծանուցումին, այս դպրոցները կը գովէին բազմազգայն ուսանողներու համար «անհատականացած» դասաւանդումը. «Ուսանողը իր ուսուցիչին յատուկ ուշադրութեան առարկայ է եւ կ'աշխատի ինքն իր կշիռով իր համեմատ, առանց ստիպողականորէն յարմարելու միաժամանակ աշխատող այլ ուսանողներուն միջակ կարողութեանը (...): Բոլոր հաստատութիւններուն մէջ առաջնահերթութիւնը կը տրուէր յաճախողներուն: Եկամուտին մեծ մասը կը յատկացուէր ծանուցումի եւ ոչ ուսուցումի կը (...):

Շահալիտական մտեցումը փոփոխութեան ենթարկեց հաստատութիւններուն մտադրութիւնները (կամ յաւակնութիւնները), մասնաւորապէս՝ որպէս կարողութեան մարզին մէջ, ուր բազմաթիւ «դպրոցներ» մեծ հարստութիւն դիպեցին:

ՀԵՌԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ԴԱՄԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՆԻԿԱՆ ԴՆՅԵԱԼԸ

Ընդունուած ուսանողները համաձայնագրի ստորագրութեան անմիջապէս ետք պէտք է վճարէին կրթութեան գինը ոչ ոք: Ձախող նիշերու պատճառով իրենց ուսումը կիսաաւարտ ձգողները ետ չէին ստանար իրենց վճարած գումարները: Իսկ անոնք կը կազմէին ուսանողութեան 90 առ հարիւրը:

* * *

Ձախողութեան այս չափազանց բարձր համեմատութիւնը ցոյց կու տար ոչ միայն «ուսանողահաւաք»ի ամօթալի ձեւերը, այլեւ՝ հրամցուած դասաւանդումին խղճալի մակարդակը: Դասանիւթերու, սրբապրուած քննութիւններու արագ «լանձնում»-ին համար հաստատութիւններուն մեծ մասը կը դիմէր «ընթերցողներու, որոնք իւրաքանչիւր սրբապրուած ինչպէս համար որոշ գումար մը կը ստանային: Այս անձերը կը շահագործուէին, որովհետեւ ընդունելի եկամուտ մը ունենայու համար անոնք ստիպուած էին շատ մեծ թիւով սրբապրութիւններ կատարել: Հետեւաբար գրեթէ անկարելի էր, որ անոնք որակաւոր աշխատանք կատարէին (...):

Այս բոլորը կը հնարաւոր էին տնտեսական կատարելաւ տրամաբանութեան մը, որ սկսած էր կոչուել «հրաժարման դրամը». արդարեւ, երբ ուսանող մը կը հրաժարէր դասընթացքներէն, հաստատութիւնը անոր ոչ մէկ գումար կը վերադարձնէր եւ միաժամանակ կը ձեռնարկէր ուսուցման ծախսերէն (մասնաւորաբար՝ ուսուցիչներու վճարումէն):

Հետեւաբար կրթական այս համակարգին տնտեսութիւնը չէր քաջալերեր, որ պատասխանատուները փափաքին պահել ուսանողները՝ դասաւանդման պայմաններու եւ ուսուցման մակարդակի բարելաւումով: Ընդհակառակը, անոնք իրենց ամբողջ ճիգը կը կեդրոնացնէին ծանուցումին վրայ եւ անփոյթ վերաբերում որդեգրած էին կրթութեան նկատմամբ:

Համալսարաններու հեռակայ կարգով ուսուցման գարգացումը ընթացաւ առեւտրական դրպրոցներուն յար եւ նման: 1890ական թուականներուն է, որ այս շարժումը իսկապէս ծայր առաւ համալսարաններուն մէջ: 1910ին 1920 տարիներուն կը տիրէր «խնայարութիւն» մը, որ կը նմանէ ինքրիւնը ճամբով ուսուցման ստեղծած այսօրուան իրարանցումին: Շիքսպիւրի համալսարանէն ետք, բազմաթիւ պետական համալսարաններ (Ուիսքոնսին, Նեպրասքա, Մենսոթա, Քանսաս, Օրեկոն, Թեքսաս, Միուսի, Քոլորադո եւ այլն) միացան շարժումին (...):

Հանրակրթութեան ժողովրդավարացումը քարոզելով եւ այդ շուկային մէջ տեղ գրաւելու

յոյսով համալսարանները ստիպուեցան իրենք նաեւ որդեգրել վերստիշեալ դպրոցներուն փաստարկումները (...): Սակայն համալսարաններուն հեռակայ կարգով դասաւանդման ծրագիրները ստիպուած էին նիւթական ապահովել: Մինչ հեռակայ կարգով ուսուցումը աւանդական դասաւանդումէն աւելի արդիւնաւէտ պէտք էր ըլլար, անոր յառաջապահները անդրադարձան, որ անիկա նախատեսուած է շատ աւելի ծախսալից էր՝ վարչական յաւելեալ աշխատանքներուն պատճառով: Այսպէս, գրեթէ սկիզբէն, անոնք իրենց մրցակիցներուն նման նոյն թիւակարգին մէջ ինչպէս եւ ստիպուեցան հնարել ձեւեր՝ յաւելեալ ծախսեր կրճատելու եւ դասանիւթերու պատրաստութեան ծախսերը սահմանափակելու համար (...):

1920ական թուականներու աւարտին համալսարանական ծրագիրները արժանի էին նոյն քրոնադատութիւններու, որոնք կ'ուղղուէին իրենց առեւտրական մրցակիցներուն: Ամերիկայի բարձրագոյն կրթութեան ամէնէն հեղինակաւոր անձերէն Արրահամ Ֆլեքսնորը դատապարտեց համալսարաններուն առեւտրական մտահոգութիւնները, որոնց պատճառով հաստատութիւնները գիշերան իրենց անկախութեան եւ հեռացան իրենց ընկերային հիմնական դերակատարութիւններէն: Ֆլեքսնոր կ'ըսէր, որ առեւտրականացած դասաւանդումի վազքը եւ այս կրթութեան նկատմամբ խաղաղապետութիւնը ճշդց կու տան մեր բարձրագոյն կրթութեան մարզին մէջ տիրող չփոթ՝ դաստիարակութեան եւ կազմաւորման միջոց: Համալսարանները անմիտ եւ չափազանցեալ կերպով յանձնուեցան անմիջական եւ անցողակի պահանջներու: Անոնք առանց պատճառի իրենց գիրենք արժեքակցեցին եւ մեքենայականացուցին (...): Ամերիկեան դասախօսական կազմերը բանուորական խաւ մըն են»: Այս քննադատութիւնները մտրոզ համալսարաններուն մէջ ցնցումի ալիք մը յառաջացուցին: Եղան փորձեր՝ ուսուցման մակարդակի վերանայման եւ խարոզ ծանուցումներու վերացման: Որոշ համալսարաններու մէջ այս քննադատութիւնը մահացու հարուած հասցուց հեռակայ կարգով դասաւանդումին:

* * *

Իրենց մտացում նախորդներուն նման, արդի ինկլարունիւ, ուսուցումի ջերմ պաշտպանները կը կարծեն, որ իրենք յառաջապահներն են կրթական համակարգին մէջ կատարուելիք յեղափոխութեան մը: Ապագայով եւ արհեստագիտութեամբ համայնուած՝ անոնք չեն ուզեր անցեալի ստիպար օրինակը տեսնել: Այսուհանդերձ ա-

ռեւտրական տուեալը շատ աւելի տիրական է այսօր. որովհետեւ համալսարանները ոչ միայն իրենք գիրենք չեն գանադանք իրենք մրցակիցներէն, այլեւ անոնք պահօրէն կ'ուզեն գործակցել իրենց «վաճառանիշ» վարձու տալով շահարբը ընկերութիւններու, որոնք փոխառնելը նիւթական մասնակցութիւն կը բերեն ծրագիրներուն:

20րդ դարու սկիզբը հեռակայ կարգով դասաւանդման մարզին մէջ ամէնէն յայտնի չորս համալսարանները այսօր դարձեալ կը մասնակցին «մրցումին»: Ուիսքոնսինի համալսարանը համաձայնութիւն մը կնքած է Հ.Յ. Այ. Լ.Վ.Ֆի եւ այլ ընկերութիւններու հետ. Քայիֆորնիոյ համալսարանը կը գործակցի «Ամերիկա Ան Լայն»-ին հետ. Շիքսպիւրի եւ Քոլորադոյի համալսարանները նոյնպէս մեծ ներդրումներ կը կատարեն այս մարզին մէջ: Այլեւս արժանապրութիւններէն շահ պահանջող չկայ, այլ՝ սակարաններուն եւ սրբապատրուած շահերու մոխրում (...):

Ներկայիս հեռակայ կարգով կրթութեան մեծ մասը ստանձնուած է անբաւարար վճարում ստացող եւ սպառած դաստուաններու կողմէ, որոնք գործի ապահովութիւն չունին, եւ որոնք իրրեւ դաստուտ ընդունուելու համար պէտք է գիջին իրենց հեղինակային իրաւունքներէն: Առեւտրական արտադրութեան հրամայականները տիրական դարձած են. անոնց հիման վրայ է, որ կ'որդեգրուին դաստուաններու աշխատանքի պայմանները... մինչեւ, որ անոնք փոխարինուին մեքենաներով, դերասաններով:

Այնչեալ իրարանցումին եւ ներկայ խեղագրութեան միջեւ տարբերութիւններ կան: Առաջին՝ այսօրուան առեւտրական նախաձեռնութիւնները յաջողած են թափանցել համալսարաններուն սիրտը. երկրորդ՝ ինքրիւնը համար կատարուած ծախսերը շատ աւելի բարձր են անցեալին հեռակայ կարգով ուսանելու համար նամակագրական ծախսերէն: Բայց մասնաւորապէս անցեալին առեւտրական կրթական այդ հաստատութիւնները չըջանային ազդեցութեան գօտիներ ունէին, նորօրեալ «դաստիարակները» համալսարանին փառասիրութիւններուն, եւ Առեւտրերի Համալսարանային կազմակերպութիւնը ճիգ չի խնայեր կրթական արտադրութեանց տարածման առջեւ ցցուող բոլոր պատնէշները ոչնչացնելու համար:

ՏԱԻՏ ՆՈՂԱ
«Լը Մոնր Տիլիոմաթիք»

(Համադրութիւն)

«ՄԱՐԶԻՉՆԵՐ»՝ ՀՈԳԵԲԱՆՆԵՐՈՒ ՓՈՒՏԱՐԵՆ

Վերջին քանի մը տարիներուն արեւմտեան երկիրներուն եւ մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու մէջ տարածուած է «մարզիչ»-ներու դրութիւնը: Միջին Արեւելքի մէջ մարզիչ հասկացողութիւնը հիմնականօրէն կ'առնչուի մարզական կեանքին. սակայն վերոյիշեալները տարբեր սասպարէզներու մէջ կը գործեն եւ անոնց թիւը հետզհետէ կը բարձրանայ: Ստորին ներկայացուած հարցազրոյցին մէջ հոգեբուծ եւ մարզիչ Էրիք Ալպէր «Փսիքոլոգի» ամսաթերթին կը բացատրէ այս նոր թեքճիջին գարգացումը, անոր կիրարկման նպատակներն ու ձեւերը:

ՀԱՐՑՈՒՄ. Իւրաքանչիւր շաբաթ նուազագոյնը մէկ յօդուած լոյս կը տեսնէ մարզումի մասին: Ի՞նչպէս կը բացատրէ այս ալիքը:

Էրիք Ա.Պէր. - Նախապէս մարզիչին պարտականութիւնը մարզիկներու ընկերանայ էր: Ապա հաստատութիւններու պատասխանատուներն ալ սկսան «մարզիչ»ներ ունենալ: Այսօր մարզիչներուն գործունէութեան դաշտը առաւել եւս ընդարձակուած է. մարզիչը պարզապէս անձ մըն է, որ կ'օգնէ, որ անհատներ փոխուին: Ի՞նչ ո՞ւր այս «սոքոլոգի» բազմաթիւ տարիներ ի վեր նկատելի է անհատներու մեկուսացումը, ընկերային հասցականութիւններու մէջ համարկուելու դժուարութիւնը: Չուրախեալաբար, մարդոց վրայ բանեցուող ճնշումը հետզհետէ աւելի ծանր կը դառնայ, մասնաւորաբար աշխատանքի մարզին մէջ: Բնական եւ անհրաժեշտ կը թուի դիմել խօսակիցի մը, որուն օգնութեամբ կարելի կը դառնայ աւելի յստակօրէն տեսնել կացութիւնները, խորհրդածել եւ յուզումներն ու զգացումները ընդունիլ յառաջացած գործընթացը շարունակելու համար: Պէտք է յարմարիլ եւ ուրիշներուն համար «յարմարելի» ըլլալ, այնքան ատեն, որ կարելի է: Այլապէս «կը ծերանանք»: Մարզիչը «յարմարեցումը դիւրանող» մըն է:

Հ. - Ձանազան ձեւի մարզիչներ կա՞ն:
Պ. - Այո, չորս տիպի մարզիչներ կան, ինչ որ ցոյց կու տայ ասպարէզի գարգացումը: Նախ՝ մարզական աշխարհէն եկող մարզիչը, որ ախտաճանր կամ մարզիկի կ'ընկերանայ փոխնիփոխ ստանձնելով ուսուցիչի, ծնողի եւ բարեկամի դերերը: Ապա կայ «հոգեբան» մարզիչը, որ կու գայ

հոգեբանութեան աշխարհէն. ան ինքզինք կը նկատէ «եմքակային իսկական անհատականութիւնը բացայայտող հայելի մը»: Երրորդը «փորձագետ» մարզիչն է, որ որոշ մարզի մը մէջ մասնագիտացած է. ան կ'ըտ. թէ «ինչ պէտք է ընել»: սակայն իր մասնագիտացած ըլլալը նաեւ զինք կը սահմանափակէ, որովհետեւ ինքն ալ կը սկսի անհրաժեշտ դառնալ: Վերջապէս, կայ չորրորդ տիպի մարզիչը, որ որեւէ անհատի կ'ընկերակցի դէպի փոփոխութիւն:

Հ. - Ի՞նչ փոփոխութիւններու կարելի է հասնիլ մարզումի շնորհիւ:

Պ. - Վարունակերպի բոլոր փոփոխութիւնները աշխատանքային թէ անձնական կեանքի մէջ: Օրինակ, սրովիլ իրապարակա խօսք առնել, ժամանակը եւ առաջնահերթութիւնները «կատարակութիւն» ձգայրանակ, երբ կողակցիցը իր նախկին ընկեր - ընկերուհիին հետ կը խօսի, աշխատանքի բաժանում կատարել, կատարելով դառնալու մտաւեճումները ձեռքբազատիլ եւ այլն: Սակայն փոփոխութեան հասնելու համար պէտք է ճշդել յստակ փորձի մը ժամկետները տեղի կ'ունենայ չորս հանգրուանով՝ մարզիչին հետ «պայմանագրի» մշղումը, ներկայ վարունակներպերու, անբռնում, նոր վարունակներպերու որդեգրում, ըմբարձրնդում:

Հ. - Գրեմ'ը նկարագրել մարզումի նիստ մը:

Պ. - Առնենք օրինակ մը: Պարոն Տ. ինձնէ կը խնդրէ, որ օգնեմ իրեն իր բարկութեան արտայայտութիւնները հակակշռելու: Նախ իրեն կ'առաջարկեմ, որ իրեն ծայրայեղ թուացող զայրոյթի պատերու թուղթի մը վրայ արձանագրէ իր միտքերն ու յուզումները: Այս դիտարկումը շատ կարեւոր է. անիկա հիմնուած է ճանաչողական մտայնութիւն վրայ, ըստ որում, մեր բոլոր վարունակներպերուն արմատը կը գտնուի անոնց կապուած յուզումներու եւ պատկերներու մէջ: Արդ, այնքան ատեն որ այս վերջինները վերանայուած չեն ենթարկուիր, փոփոխութիւնը կը մնայ անկարելի: Անոնց վրայ է ուրեմն, որ կ'աշխատի մարզիչը իր յաճախողին հետ: Այս աշխատանքը ցոյց տուաւ, որ իւրաքանչիւր անգամ, որ Տ. կը բարկանայ, անոր մտքին մէջ կը պատկերուի այն գաղափարը, թէ «վրաս կը խնդան, որովհետեւ զիս յիմար կը կարծեն»: Այս պատկերը ներկային մէջ ոչ մէկ

ձեւով կրկնած է, սակայն անիկա կապուած է Տ.ի անցեալի ցաւոտ փորձառութեան:

Հ. - Ի՞նչ է փոփոխութեան գործընթացը:

Պ. - Պէտք է յուզումին խաժը անհետացնել զայն պատճառող մտապատկերացման տարրութիւնը նուազեցնելով: Փոփոխութիւնը տեղի կ'ունենայ փոքր հանգրուաններով: Յաճախողուհիներու մէջ անկարող կը զգար իր աշխատանքային խմբակի անդամներէն անհաճոյ պարտականութիւն մը պահանջել: Աշխատեցանք իր զգացածին յանցանքի զգացումին վրայ եւ անոր տուն տուող մտապատկերին վրայ: Երիտասարդ այս կինը համոզուած էր, որ իրաւունք չունի ուրիշներուն թելադրանք կատարելու, ինչ որ արգելք կը հանդիսանար. որ ինք մտրոզուի ստանձնել տնօրէնի իր պաշտօնը: Ուրեմն միասին երեակայեցին զանազան պահեր, ուր պաշտօնային մը կը մերժէ գործակցիլ, ապա դերակատարութեան անցանքը, որպէսզի «ընտանացնեմք» բախումի ռիսքը (ես ստանձնած էի իր օգնականներէն մէկուն դերը, որ կ'ըսէր. «Գիտես, որ բնա չեմ սիրէր արիւնիներով զբաղիլ»): Վերջապէս ճշդեցինք աստիճանական վարժութիւններու շարք մը, որոնց ընթացքին ան իր աշխատակիցներուն կը յանձնելը անհաճոյ աշխատանքները. այսպիսով, ան յաջողեցաւ շրջանցել իր դժուարութիւնը:

Հ. - Վերջին հաշուով, այս բոլորը շատ տարբեր չեն դասական հոգեդարմանումէն:

Պ. - Մեթոտները երբեմն նմանօրինակ են թերութեւ, սակայն աշխատանքը շատ տարբեր է: Հոգեդարմանողը իր խօսքը կ'ուղղէ անհատին բոլոր երեսներուն. մարզիչը տուեալ վարունակներպի մը փոփոխութիւնը կը ճշդէ: Առաւել, այն անձը, որ մը կարծիք կը դիմէ, ինքզինք «հիւանդ» չի զգար, այլ ինքզինք կը նկատէ անձ մը, որ կը փափաքի շրջանցել որոշ հարց մը: Այս տարբերութիւնը հսկայական է:

Հ. - Ի՞նչ ո՞ւր մտան վայն հոգեդարմանումէն:

Պ. - Հոգեդարմանողները շատեր յստակօրէն չեն ներկայացնէր իրենց մեթոտը. անոնք երբեմն կը թաքնուին իրենց գիտութեան ետին եւ հեղինակութեան դիրքը կը գրաւեն: Մարզիչը իր յաճախողին կ'երեւի իրեն ծառայութիւն մատուցող մը, որ միշտ պատրաստ է բացատրելու իր աշխատանքին ձեւերը: Առաւել, ան կ'աշխատի ժամա-

Նակի իմաստով ճշդուած սահմաններու մէջ, մինչդեռ հոգեդարմանումի ընթացքը դժուար է նախապէս արժեւորել արդիւնքի եւ տեւողութեան իմաստով: Այս իրողութիւնը բազմաթիւ անհատներու համար խորհրդաւոր եւ նեղացնող մթնոլորտ կը ստեղծէ:

Հ. - Կը կարծէ՞ք, որ մարզիչները դերակատար պիտի ըլլան նաեւ անհատներու անձնական կեանքին մէջ:

Պ. - Ես կը կարծեմ, որ հետզհետէ մեջտեղ պիտի գան ընտանեկան կեանքի, սեռային կեանքի, ժառանգի եւ անձնական կեանքի այլ երեսներու մարզիչները: Իւրաքանչիւր անհատ, որ կը փորձէ փոխել վարունակներպ մը, որ դժուարութիւններ կ'առաջացնէ անձնական թէ աշխատանքին մարզերուն մէջ, պիտի կարենայ արդիւնաւետ պատասխան մը գտնել մարզիչի հետ: Սակայն այս մէկը կրնայ դուր բանալ շողոքորթութեան, որովհետեւ մարզիչ մը մասնագիտութիւնը վերահսկուած չէ:

Հ. - Կը կարծէ՞ք, որ մարզիչները պիտի փոխարինեն հոգեբանները:

Պ. - «Մարզիչ» եզրը պիտի ընդհանրանայ, որովհետեւ անիկա աւելի արժեւորող բնոյթ ունի: Բազմաթիւ հոգեբաններ արդէն իսկ կ'առաջարկեն մարզումի մեթոտները. սակայն անոնց հրամանացած ընդհանրապէս «վերանայուած» հոգեդարմանում է: Այս իմաստով թերեւս կարելի է ըսել, որ մարզիչները պիտի փոխարինեն հոգեբանները: Խորքին մէջ անուսներն են, որոնք պիտի փոխուին:

Գալարատիք Թ. Ա.

